

Sygn. akt: III AUa 773/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 stycznia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Lucyna Guderska (spr.)

Sędziowie: SSA Jolanta Wolska

SSA Mirosław Godlewski

Protokolant: stażysta Agata Józwiak

po rozpoznaniu w dniu 19 grudnia 2012 r. w Łodzi

sprawy **E. S.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.**

o emeryturę,

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kaliszu

z dnia 20 marca 2012 r., sygn. akt: V U 2453/11;

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 773/12

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z 5.12.2011 r. odmówił E. S. prawa do emerytury wskazując, że nie spełnia on przesłanek wskazanych w art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, tj. nie wykazał 15 lat zatrudnienia w szczególnych warunkach.

W odwołaniu od tej decyzji E. S. wniósł o jej zmianę i przyznanie prawa do emerytury podnosząc, iż wykonywana przez niego praca w okresie od 1.09.1973 r. do 31.03.1976 r. i od 1.03.1977 r. do 31.03.1987 r. na stanowisku kierowcy ciągnika w Spółdzielni Kółek Rolniczych w O., na którym to stanowisku wykonywał pracę stale, jest pracą na stanowiskach wymienionych w wykazie A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, co uprawnia go do uzyskania wcześniejszego świadczenia emerytalnego.

Zaskarżonym wyrokiem z 20 marca 2012 r. Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kaliszu zmienił powyższą decyzję i przyznał E. S. emeryturę od 1 grudnia 2011 r.

Sąd I instancji ustalił, że E. S., urodzony (...), złożył w dniu 21 września 2011 r. wniosek o przyznanie prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Wykazał staż pracy na dzień 1.01.1999 r. wynoszący 25 lat 8

miesiący i 8 dni. Organ rentowy uznał odwołującemu okres pracy w szczególnych warunkach w rozmiarze 8 lat 10 miesięcy i 5 dni. ZUS nie uznał okresu pracy w szczególnych warunkach na stanowisku kierowcy ciągnika w okresie od 1.09.1973 r. do 31.03.1976 r. i od 1.03.1977 r. do 31.03.1987 r. w Spółdzielni Kółek Rolniczych w O..

Odwołujący nie należy do OFE, posiadał status pracownika i od 1.12.2011 r. nie pozostaje w stosunku pracy.

E. S. w okresie od 1.09.1973 r. do 31.03.1976 r. i od 1.03.1977 r. do 31.03.1987 r. zatrudniony był w Spółdzielni Kółek Rolniczych w O.. Spółdzielnia ta wykonywała prace polowe dla rolników i instytucji oraz usługi transportowe. Transportowano różne materiały dla różnych firm.

W umowie o pracę z dnia 1.10.1975 r. stanowisko odwołującego określono jako traktorzystą, podobnie jak w karcie obiegowej zmiany dotyczącej rozwiązania stosunku pracy 31.03.1976 r. W świadectwie pracy z 1.04.1976 r. dotyczącym okresu od 1.09.1973 r. do 31.03.1976 r. stanowisko odwołującego określono jako traktorzystą. W podaniu z 17.02.1977 r. odwołujący wniósł o przeniesienie go do (...) O. w charakterze kierowcy ciągnikowego. W umowie o pracę z 28.02.1977 r. stanowisko odwołującego określono jako traktorzystą. Podobnie w angażach z 23.01.1979 r., 6.03.1980 r., 30.10.1980 r., 15.06.1981 r., 26.11.1982 r., 29.02.1984 r., opinii z dnia 17.03.1987 r.

W świadectwie pracy z 26.11.1996 r. dotyczącym okresu od 1.09.1973 r. do 31.03.1976 r. stanowisko odwołującego określono jako traktorzystą. W świadectwie pracy z 31.03.1987 r. dotyczącym okresu od 1.03.1977 r. do 31.03.1987 r. stanowisko pracy odwołującego również określono jako traktorzystą. Podobnie w zaświadczeniu o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z 13.08.1996 r. dotyczącym okresu od 1.03.1977 r. do 31.03.1987 r. W legitymacji ubezpieczeniowej odwołującego co do okresu od 1.10.1975 r. do 01.04.1976 r. i od 0.03.1977 r. do 31.03.1987 r. stanowisko pracy odwołującego określono jako traktorzystą.

W dniu 26.11.1996 r. pracodawca wystawił odwołującemu świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach, w którym wskazano, iż w okresie od 1.09.1973 r. do 31.03.1976 r. i od 1.03.1977 r. do 31.03.1987 r. wykonywał on pracę kierowcy ciągnika. Powołano się na Wykaz A Dział VIII poz. 3 stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Uprawnienia do kierowania ciągnikami odwołujący posiada od 11.10.1972 r.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał odwołanie za uzasadnione. Wskazał, że obecnie osoby urodzone po 31.12.1948 r., które osiągnęły wiek wymieniony w art. 32 i pracowały w szczególnych warunkach mogą przejść na emeryturę na warunkach przewidzianych w art. 184 ustawy z 17.12.1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Muszą m.in. spełniać warunek wykazania stażu pracy 25 lat dla mężczyzn i 15 lat pracy w szczególnych warunkach na dzień 1.01.1999 r. Przepis ten wymaga także dla spełnienia warunków do świadczenia, rozwiązania stosunku pracy i braku przynależności do OFE.

Sąd podkreślił, że dla celów ustalenia uprawnień do wcześniejszej emerytury za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia w podmiotach, w których obowiązują wykazy stanowisk ustalone na podstawie przepisów dotychczasowych. Wiek emerytalny takich osób, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie ustawy oraz rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a także na podstawie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie wymienionych aktów.

Aby wykonywaną pracę można było zaliczyć do pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, musi to być rodzaj pracy wskazanej w Wykazie A załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r., przy czym praca ta musi być wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wymaganym na danym stanowisku. Stosownie

do ustępu 2 § 2 w/w rozporządzenia okresy pracy w szczególnych warunkach stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w świadectwie pracy.

Sąd Okręgowy podniósł, że pracodawca odwołującego wystawił świadectwo wykonywania przezeń pracy w szczególnych warunkach w okresie od 1.03.1973 r. do 31.03.1976 r. i od 1.03.1977 r. do 31.03.1987 r. Przeprowadzone postępowanie dowodowe również wykazało, iż odwołujący wykonywał pracę w szczególnych warunkach jako kierowca ciągnika w w/w okresie. Tym samym, zdaniem Sądu I instancji, odwołujący wykazał okres ponad 15 lat pracy w szczególnych warunkach .

Odwołujący spełnił zatem warunki wymienione w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Mając na uwadze powyższe na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd uwzględnił odwołanie i orzekł, jak w sentencji.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia złożył organ rentowy zarzucając:

- naruszenie przepisów prawa materialnego art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS w związku z § 4 rozporządzenia RM z 7.02.1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze,
- naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów.

Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

Zdaniem skarżącego, przeprowadzone przed Sądem postępowanie dowodowe nie daje podstaw do ustalenia, że odwołujący wykonywał w spornym okresie pracę zaliczaną do pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Wskazał, że rodzaj pracy winien odpowiadać jednemu z rodzajów figurujących w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983 r., stanowisko zaś winno być, na zasadzie delegacji wynikającej z przepisu § 1 ust. 2 tego rozporządzenia, określone przez ministra resortowego albo dyrektora urzędu centralnego.

W ocenie apelującego, nawet gdyby przyjąć że przeprowadzone przez Sąd postępowanie wykazało, że odwołujący wykonywał w spornym okresie prace kierowcy ciągnika stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, to przywołane przez Sąd przepisy rozporządzenia RM z 7.02.1983 r. nie dotyczą odwołującego. Powyższe wynika z faktu, że rodzaj prac, na jakie powołuje się Sąd, tj. prace kierowców ciągników, umiejscowiony został jedynie w dziale dotyczącym prac wykonywanych w transporcie i łączności, natomiast nie ulega wątpliwości, że Spółdzielnie Kółek Rolniczych nie należały do sektora transportowego gospodarki. Sam odwołujący wyjaśnił, iż wykonywał prace polowe i prace transportowe dla rolników i innych zakładów zwłaszcza w okresach zimowych. Nie można więc przyjąć, że wykonywał on stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracę kierowcy ciągnika w transporcie, skoro wykonywał również prace polowe. Skarżący powołał się przy tym na stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyroku z 1 czerwca 2010r., sygn. akt II UK 21/10 a także przez Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z 19.10.2010r., sygn. III AUa 365/10 i w wyroku z 25.02.2010r., sygn. akt III AUa 1625/09.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Bezzasadny jest przede wszystkim zarzut obrazy prawa procesowego poprzez naruszenie zasad swobodnej oceny dowodów. Ocena dowodów jest istotą sędziowskiego wymiaru sprawiedliwości i dla skutecznego zakwestionowania oceny dokonanej przez sąd pierwszej instancji konieczne jest wykazanie, że sąd ten dokonując oceny dowodów w sposób rażąco naruszył podstawowe reguły oceny (zasady logicznego rozumowania, doświadczenia życiowego, prawidłowego wnioskowania). Odnosząc powyższe na grunt przedmiotowej sprawy należy podkreślić, że Sąd Okręgowy w sposób logiczny i przekonujący wyjaśnił, z jakich przyczyn przyjął, że w okresie zatrudnienia odwołującego w Spółdzielni Kółek Rolniczych w O. od 1.03.1973 r. do 31.03.1976 r. i od 1.03.1977 r. do 31.03.1987 r.

wykonywał on pracę kierowcy ciągnika – traktorzysty. Należy przy tym podkreślić, że zeznania odwołującego w tym zakresie w pełni korespondują z treścią dokumentacji zawartej w aktach osobowych ubezpieczonego z tego okresu, z których wynika, że stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracował on wówczas jako kierowca ciągnika. Z zeznań E. S., których organ rentowy nie kwestionował w toku postępowania przed Sądem Okręgowym, jednoznacznie wynika, że w okresie zatrudnienia w (...) w O. jako kierowca ciągnika wykonywał prace polowe i prace transportowe, tj. świadczył usługi transportowe dla rolników i innych podmiotów. W konsekwencji należy uznać, że Sąd Okręgowy oceniając zebrany w sprawie materiał dowodowy nie naruszył granic wyznaczonych przepisem art. 233 § 1 k.p.c. Nadmienić przy tym należy, że skarżący, poza ogólnikowym zarzutem naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów, nie wskazał, jakie zasady zostały naruszone przez Sąd I instancji.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej charakterystyki czynności pracowniczych wykonywanych przez odwołującego się w spornych okresach zatrudnienia w (...) w O., która odzwierciedla rzeczywiste obowiązki wykonywane przez niego na stanowisku kierowcy ciągnika. Nie ulega wątpliwości, że dla oceny, czy pracownik pracował w szczególnych warunkach, nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego przez niego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy), w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 14.09.2007r., III UK 27/07, OSNP 20078/21-22/325). Decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego z punktu widzenia uprawnień emerytalnych ma zatem możliwość zakwalifikowania jej pod którąś z pozycji w/w załącznika do rozporządzenia. W świetle bowiem art. 32 ust. 4 ustawy 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych pracami w szczególnych warunkach nie są wszelkie prace wykonywane w narażeniu na kontakt z niekorzystnymi dla zdrowia pracownika czynnikami, lecz jedynie takie, które zostały rodzajowo wymienione w tym rozporządzeniu.

W judykaturze wyjaśniono, jak słusznie podnosi skarżący, że wyodrębnienie prac w wykazie A stanowiącym załącznik do w/w rozporządzenia ma charakter stanowiskowo-branżowy i nie można dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w tym akcie prawnym. Jak wskazał bowiem Sąd Najwyższy w wyroku z 1 czerwca 2010r., II UK 21/10 (LEX nr 619638), specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje charakter świadczonych w nich prac i warunki, w jakich są one wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. Usystematyzowanie prac o znacznej szkodliwości i uciążliwości do oddzielnych działów oraz poszczególnych stanowisk w ramach gałęzi gospodarki nie jest przypadkowe, gdyż należy przyjąć, że konkretne stanowisko narażone jest na ekspozycję na czynniki szkodliwe w stopniu mniejszym lub większym w zależności od tego, w którym dziale przemysłu jest umiejscowione. Konieczny jest bezpośredni związek wykonywanej pracy z procesem technologicznym właściwym dla danego działu gospodarki.

Odnosząc powyższe na grunt przedmiotowej sprawy należy podkreślić, że praca kierowcy ciągnika, którą w świetle prawidłowych ustaleń Sądu I instancji niewątpliwie wykonywał odwołujący w spornym okresie zatrudnienia, wymieniona jest w poz. 3 działu VIII wykazu A, który to dział istotnie obejmuje transport i łączność. Transport jest działem gospodarki, związanym z przemieszczaniem ludzi i ładunków w przestrzeni przy wykorzystaniu odpowiednich środków transportu. Transport, w szczególności transport towarowy, jest przy tym ściśle powiązany z pozostałymi działami gospodarki, przy czym niejednokrotnie jest on wykonywany nie tylko przez podmioty gospodarcze (przedsiębiorstwa, firmy), których przedmiotem działalności są wyłącznie usługi transportowe, i które z tego powodu nie są przyporządkowane do tego właśnie działu gospodarki.

Przedmiotem działalności gospodarczej spółdzielni kółek rolniczych w zdecydowanej większości jest świadczenie usług dla rolnictwa i innego rodzaju usług wynikających z potrzeb środowiska wiejskiego. Jak wynika z zeznań odwołującego, Spółdzielnia Kółek Rolniczych w O. w spornym okresie czasu świadczyła również usługi transportowe

dla rolników i innych podmiotów. E. S., jako kierowca ciągnika, oprócz wykonywania prac polowych zajmował się także wykonywaniem tych usług transportowych.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w okolicznościach przedmiotowej sprawy uprawnione jest stanowisko Sądu I instancji, że praca wykonywana przez odwołującego w spornym okresie zatrudnienia w (...) w O., była pracą w szczególnych warunkach wymienioną w wykazie A, dział VIII, poz. 3, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. Jakkolwiek istotnie spółdzielnie kółek rolniczych nie należą do sektora transportowego gospodarki, to jednak nie może ująć uwadze, że pod poz. 3 działu VIII tego wykazu, poza pracą kierowców ciągników, wymienione zostały również prace kierowców kombajnów lub pojazdów gąsienicowych. Nie ulega wątpliwości, że kombajny są w zdecydowanej większości maszynami rolniczymi służącymi m.in. do zbioru zbóż i roślin okopowych, roślin sadowniczych, do siewu i sadzenia roślin uprawnych a także do wykonywania niektórych zabiegów agrotechnicznych. Tym samym kombajny, podobnie jak i ciągniki (traktory), przede wszystkim są wykorzystywane w rolnictwie, głównie przy pracach polowych, nie zaś w transporcie. Podobnie pojazdy gąsienicowe są urządzeniami służącymi do poruszania się po terenach bagnistych, pustynnych, czy niedostępnych ze względu na nadmierną pochyłość lub niestabilność podłoża, oraz – jako pojazdy poruszające się z nieznaczną szybkością - nie służą głównie do prac transportowych, lecz stosowane są powszechnie w wojsku i jako maszyny do robót ziemnych. Kierowcy zarówno ciągników, jak i kombajnów czy pojazdów gąsienicowych muszą zdobyć szczególne uprawnienia do kierowania tymi pojazdami nie tylko z uwagi na ich większe gabaryty, ale i specyficzną obsługę (np. ze względu na dodatkowe oprzyrządowanie czy konieczność wykonania specjalistycznych prac) oraz warunki, w jakich te pojazdy są prowadzone (zwiększony hałas, nadmierne drgania, nieutwardzone podłoże, po którym się poruszają i związane z tym np. zapylenie). To właśnie te specyficzne warunki pracy panujące przy kierowaniu tymi pojazdami zdecydowały, w ocenie Sądu Apelacyjnego, że prace kierowców ciągników, kombajnów i pojazdów gąsienicowych zostały zaliczone do prac wykonywanych w szczególnych warunkach, czyli prac o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości i wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne bądź otoczenia. Przyjęcie, że tylko kierowcy ciągników, kombajnów i pojazdów gąsienicowych zatrudnieni w firmach transportowych wykonywali pracę w warunkach szczególnych w rozumieniu art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wypaczałoby sens tej regulacji, gdyż te specyficzne pojazdy wykorzystywane są przede wszystkim do określonego rodzaju prac polowych, wojskowych, ziemnych, a nie jako środek transportu.

Poza sporem jest bowiem, że praca w szczególnych warunkach to praca, w której pracownik w sposób znaczny narażony jest na niekorzystne dla zdrowia czynniki, co wynika wprost z art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Praca w takich warunkach przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też osoba wykonująca taką pracę ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Prawo to stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo. Skoro zatem prawo do emerytury w wieku niższym od powszechnego z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest ściśle związane z szybszą utratą zdolności do zarobkowania w uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy, to decydujące znaczenie w przedmiotowej sprawie winny mieć narażające na szkodliwe dla zdrowia warunki pracy ubezpieczonego, nie zaś dział gospodarki, do którego należał wówczas jego pracodawca.

W konsekwencji powyższych rozważań należy uznać, że niewątpliwie praca odwołującego jako kierowcy ciągnika w Spółdzielni Kółek Rolniczych w O. wykonywana była w warunkach narażenia na niekorzystne dla zdrowia czynniki (hałas, drgania, zapylenie) i jako praca wymieniona w wykazie A dziale VIII poz. 3 stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r., była pracą w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Tym samym zaaprobować należy stanowisko Sądu Okręgowego, że E. S. spełnił wszystkie warunki wymienione w art. 184 tej ustawy do przyznania mu prawa do emerytury.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny, nie znajdując podstaw do uwzględnienia apelacji, na podstawie art. 385 k.p.c., orzekł o jej oddaleniu.